

Stiti svetovi

Založila
slov. beg. tiskarna v Lienz

D438751

"... sveta in čudovita
je prava Luč, ki ožarja
te, kateri so vztrajali
v težki borbi; zato prej-
mejo od nje večni sij, " "
v katerem se nepresta=
no srečni radujejo."

05 JUN 1991

D 99100749

a

Jugoslav refugees

Additional information has been received concerning the forcible repatriation of Yugoslavs during the past months; for instance, in Carinthia, of persons who had surrendered themselves to British protection. A large number of these have been handed over without being given the chance to appear before a military court to state their case. A British officer recently home from this area informs me that his orders were to disarm any of the above, to take care they were not told where they were going, and then to hand them back unarmed (at a different point in the frontier) to the guards from whom they had just escaped. They asked the British troops to shoot them rather than to treat them thus.

We churchmen must hold our Government responsible if the four freedoms are, once more, repudiated and good faith betrayed.

The Bishop of Gibraltar.

("Times Weekly", May 15, 46)

Jugoslovanski bezunci

Prejel sem nadaljnje poročilo o prisilni vrnitvi Jugoslovanov v preteklih mesecih, na primer o vojaki, ki so se sami predali in zaprosili za britansko zaščito, a so jih nasilno vrnili s Koroške. Veliko število teh so izročili, ne da bi jim dali priložnost pojaviti se pred vojaškim sodiščem in zagovarjati svoje zadevo. Nek britanski častnik, ki se je pred kratkim vrnil iz dotičnega področja, mi je povedal, da je prejel povelje vse razorožiti, skrbno paziti, da se jim ne pove, kam jih bodo poslali, potem jih pa razorožene izročiti drugod na meji vojakov, katerim so pravkar ušli. Prosili so britanske čete, naj jih rajši ustrelijo, kakor da bi z njimi postopali na ta način.

Zastopniki Cerkve stojimo na stališču, da je naša vlada odgovorna, če se štiri svoboščine še sedaj kršijo in dana beseda prelamlja.

Gibraltarski škof

v tedniku "Times" dne 15. maja 1946.

VETRINJSKA BALADA

Nekje na dnu aleje bije dve...
Po travi se pode kriče otroci,
na klopcah srečne matere sede,
v rokah pletilke z niklja jim bleste,
V lase pšenične sonce je ujeto ...

Čez 5 minut: na pot lahko pihlja
od vzhoda veter, tiho se igra
na tleh s stranmi že stare "Kärntner Zeitung".

Še 5 minut. Na dnu aleje krik.
Zdaj zadnji avto s fanti oddrda,
za njim oblak prahu in tanka dve...
In vse je spet kot vedno.

Lena krvi

Vsaka stvar, pa naj bo še tako strašna, ima tudi svojo lepo in svetlo stran. Dostikrat se nam ob bežnem in površnem pogledu ne odkrije, nemalokrat je pa ne moremo videti zaradi žalosti, ki nas tare.

To zadnje se je uresničilo nad nami ob vrnitvi naših fantov pred enim letom. Tolika je žalost, v kateri si ne vemo sveta, da se veliko sadov in pridobitev, ki so nam jih fantje s ceno svoje krvi kupili, niti zavedli nismo. Verjetno je tudi, da jih v celoti sploh nikdar ne bomo mogli dojeti.

1. Naši fantje so z žrtvijo svojega življenja plačali dolg, ki ga je slovenski narod v preteklosti naredil pri Bogu.

Krivico bi delali sami sebi, če bi rekli, da je bil slovenski narod Bog ve kako zločinski. Marsikaterih pregreh, ki so drugod po svetu razpasene, naš narod dolgo ni poznal. Tudi ni bil naš mali slovenski narod nikoli krivičen napram drugim narodom in je rajši vedno krivico trpel, kakor da bi jo sam povzročal. Vendar pa si moramo priznati, da je bilo tudi med nami veliko hudobije in da so se zlasti zadnja leta med nami udomačevale grdobije, ki so bile doma pri drugih narodih. Naš narodni dolg pri Bogu je zato strašno narastel.

Toliko tisočev življenjskih žrtev naših najboljših fantov pa je skoraj gotovo izprale te dolgove. Upati smemo - in to je srečna zavest - da smo sedaj kot skupina pred Bogom nedolžni. Zato se smemo upravičeno nadejati, da bo v bodoče Bog obilo sipal na nas svoje darove. Delo, ki ga bomo po begunstvu začeli, s strani starih dolgov ne bo imelo zaprek."Brez prelitja krvi

ni zveličanja" je rekel Kristus. Toliko nedolžno prelite krvi nam je gotovo izprosilo odpuščanje.

2. Kri mučencev pa je tudi seme novih kristjanov. Ta rek je oprt na plačilno vrednost krvi. Prelita kri namreč ne plačuje samo preteklih dolgov, temveč kupi že vnaprej pri božji Previdnosti pravico do novih udov Cerkve in naroda, ki bodo stopili na mesta, ki jih je izpraznila smrt, in izpolnili delo, ki naj bi ga dovršili mučenci. Bog pa ni skop plačnik, ki bi plačeval samo do zadnjega vinarja, temveč plačuje z zvrhanom mero.

Kri naših mučenih fantov bo varovala našo mladino, da bo ostala dobra, zlasti naše fante, kar jih je v begunstvu, pa tudi one doma, da jih val pokvarjenosti ne bo potegnil za seboj, marveč da bodo iz njih vstali novi neustrašeni borci za verske in narodne svetinje, ki bodo stopili na izpraznjena mesta in nadaljevali delo naših mučencev.

Res se nam v neizmerni boli stiska srce ob spominu na vrnjene in mučeniško pobite naše najboljše, toda pogled v bodočnost nam prav to srce polni s tolažbo in veselim upanjem, hkrati pa z neizmerno hvaležnostjo do naših fantov za njih največjo žrtev za vero in narod.

Rožne zarje, pozlatite
njih cvetove prebogate,
počastite z žarki sonca
vse pokojne naše brate.

ČUTIMO.!

Čutimo,

kako nam trpljenja roka jeklena
bratov zgubljenih draga imena
reže v bitij globine. -

Čutimo,

da se za večno je vtisnil nam v duše
trpečega doma prt Veronikin -
a slutimo le -
kako bridko - in - kako ... lépo
je biti zemlje mučencev sin.

Utrinjajoče se zvezde

(Odlomek iz romana -"Mrtvi bataljoni".)

Pot je ozka, stisnjena med bregove. Prek smrekovih brincljev veje veter, narahlo kakor da se boji iti naprej. Noči se. Zahod je rdeče pobarvan in v zraku leži neznan-ska teža, kakor da so se ustavile vse ure na svetu, kot da je v vsaki hiši mrlič in v vsaki veži za vrati pokrov od krste. Tu bel, tam črn. Nekam grenko diši nad potjo. Po rožmarinu ali po smoli, nobeden fantov ne more prav uganiti. Preveč so trudni, da bi ugibali, noge so jim težke, zapletajo se in klecajo.

Moj Bog, zdaj je doma največ dela!

Kovačeva dva sta skupaj. Franc in Cena.

"Ti je težko?"

Francov glas je kakor da prihaja iz podzemne jame.

Cena odkima. Žica je tako ostra, da žre prav do kosti. In straža je blizu.

Kolona gre za kolono, kakor da se ne mislijo nikjer ustaviti, kakor da morajo priti do krvave zarje, do onih visokih gora, ki so se zadrle v večerno nebo kakor grozeče pesti.

Zarja se barva vijoličasto, le še na robu je rahlo oranžasta.

Polahno se mrači, pot ne more iz soteske. Bregova se tiščita eden k drugemu, kakor da grozita zasuti sprevod. Hosta se gosti, z bregov diši po gnilem lesu in po mokrem mahu. Prav tiho nekje curlja voda prek skale.

Fantje so tako žejni!

Da bi jo mogel vsak zajeti vsaj eno pe-rišče.

Nič več.

Samo sno perišče za zadnjo uro.

Čez pot je planila srna in slišati je pokanje suhijadi v brdu.

Bregova sta pot tako stisnila, da se smreke z enega hriba s krošnjami skoraj dotikajo smrek z drugega hriba.

"Po dva in dva."

Da bi mogli vsaj zapeti!

Tisto:

Gozdič je že zelen ...

Za zadnjo uro.

Korakov skoraj ni slišati. Pot je nastlana z mokrim igličevjem. Kakor da je vsa gmajna zaklet grad, vsaka smreka steber.

Zdej je že prav temno. Straže korakajo prav ob koloni.

Ne bo dolgo, ko bo vstal neseo.

Poslednjič za vasovanje.

S smrtjo.

"Na levo!"

Pot gre malo navzdol. Nekje spbdaj mora biti kotlina, morda dolina z rožami, ki jih nihče nikoli ne potrga. Rastejo in segnijejo. Morda imajo srne čeznje svojo pot k studencu.

Morda rasto za poslednji pušeljc.

Spotinčice.

Z bregov se vali noč kakor črn valjar, ki se ustavlja ob smrekah. Tema pred mesečino.

Pot gre venomer navzdol.

"V grob stopano."

To je glas Rožnikovega Lojza. Doma ima staro mater in pol grunta.

Pred seboj dober meter prsti, grob, ki bo morda prekretek za njegovo močno, veliko postavo.

Mesec vstaja. Ne vidijo ga, toda mesečina je predira smrečje in pozlatila kaluže,

ki stoje ob poti. Zrak med vejami je podoben pajčevini.

"Da bi vsaj dež šel, da bi lilo in da bi do kolen brodili po blatu," se spomni Kajzarjev Franc. V takile noči je tako težko umreti. Nisem mislil, da bo tako prišlo."

Franc ima doma deklo, Plevelnikovo Maričko.

"Morda ne bo hudega," se še drži upanje Bregarjevega Jaka.

"Kar iz glave si zbij take sanje. Poravnali nas bodo, boš videl."

Prevčevega Petra nihče ne prepriča.

Kolona stopa navzdol. Obrazi, ki so bili pri belem dnevu bledi, so zdaj v mesečini svetli, zlati.

Navzdol, navzdol. Bregovi se oddaljujejo, dolina se širi. Čezalje več neba je nad kolono.

Zvezde se goste, komaj je prostora za mesec, ki se je pognal mednje.

"Na desno!"

Povelje je padlo kakor puščica, ki jo izstrelili neznanec izza drevesa.

Kolona se okrene. Straže se goste, koraki prvih postejajo krajši.

V srca plane poslednja misel, na koso naslonjena stoji smrt na jasi. Mesec je tako ledeno mrzel na beržunosti črnini, da boli, če pogledaš vanj.

Prva kolona se postavlja v red, straže sklenejo krog.

Jasa je dolga. Na južni strani rasto hrasti. Košati so in v mesečini videti kakor kralji Matjaži. Na severni strani je kamenje in bringo.

Zdaj mora nekaj priti. Tišina je tako težka kakor da je vse ozračje iz železa.

Nekaj mladih bruhne v jok.

Potokarjev Vorenc, ki ima tri otroke,

stoji kot da je iz kamna. Oči ima uprte med zvezde.

Šaj mora priti čudež.

Čudeža ni.

Prva strojnica zalaja. Kakor pobesnel volk tuli v mesečino. Prvih deset iz vrste klecne. Premetavajo se, le dva mirno ležita in sano trzata z nogami.

Potlej bruhne od vseh strani. Kakor da se trgajo plazovi, krogle se sploščujejo ob kamenju, kriki napolnjujejo jaso. Nekaj preplašenih ptičev se dvigne iz krošenj in se z zaspanimi sunki zažene v grmovje.

Nađ jaso plava duh po smodniku in po krvi.

Utrinek!

Kakor blisk se zažene proti tlom, naravnost nađ jaso.

Potokarjev Fronc še stoji in strmi v nebo. Blazne oči zagorijo, telo se mu napne kakor lok in v skoku je v brdu.

"Čudež, čudež, ljudje božji!"

Njegov blazni glas odmeva čez jaso in pade v grabo kakor kamen.

Strojnica bruhne rafal za njim. Fronc grabi za grmovjem, potlej se nagiba in se počasi prevrne. Vali se navzdol, vedno hitreje, glava mu odskakuje s tal. Na dnu obmiruje in strmi s steklenimi očmi v mesečino.

Zvezde se utrinjajo. Šopi isker prše nađ gnajno, kakor da se je sto raket započilo pod nebo in zdaj onemoglo padajo nazaj. Med nebom in zemljo ugasnejo, kakor da nočejo gledati prizora pod seboj.

Strojnice tulijo. Pošastno odmeva njih lajanje ob kamenju. Z razprostrtimi rokami pada Kačarjev Matevž na obraz. Selanove mu je rafal odprl lobanjo. Mesec sveti na krvavo, maso možganov.

Gruče se redčijo. Poslednji, spačeni oprazi čakajo na smrt.

Strojnice bruhajo. Naredko padajo streli iz pištole. Zadnji je Zoretov Matija. Dolgi lasje mu visijo na čelo, rahlo je sklonjen nazaj in velike oči mu počivajo na smrekoven brinclju. Kakor da stoji tu že od vekomaj, vkopán v zemljo kakor steber. Ne premakne se.

Mesec mu visi skoraj nad glavo kakor velikanska svetilka. Utrinkov ni več, noč je za hip temnejša.

Strojnice bruhajo že na redko, kot da so se izlajale in ohripеле. Posamezni rafali še sikajo med padle.

Zoretov Matija stoji.

Kakor steber.

Vidi, kako se strojnica obraža proti njemu. Zdaj bo planil ogenj iz ozkega žre-
la in smrt bo povesila koso.

Matija še stoji.

Zadnji.

Strojnica ohripelo zalaja.

Matija še stoji.

Zdaj se nagiba. Naprej bo padel.

S poslednjo močjo vrže glavo nazaj.

Na hrbet pada.

Matija. Z rokami na prsih kakor na parah.

Mesec mu sveti naravnost v obraz.

Matija se smehlja.

Tega smehljaja mu nihče več ne odvzame.

Matija se bo smehljal na veke.

TAJNA.

To je pesem, ki morda nikdar
v velikih dnevnikih sveta
ne bo izšla v prevodu ...

To je pesem tajne v teh gorah,
kjer plava nad prepači strah
in groza skrite **sarti**..

V nočeh se trga blazni krik,
izmučeni, tuleči vik
in smeh žena znorelih.

In pravijo: potem drdra
vse noč do zore strojnica,
da po gorah odmeva...

Noč zvesto molči. Nikogar ni,
da dnevnikom napisal bi
resnico o svobodi.

MRTVI ŽIVIM!

Pomlad smo začutili v naše grobe,
pognal se sok je v leščevje in smreke.
Čeprav nam žica roke gnile veže,
so nekam lažje nam postale veke.

Kako smo umirali, morda že veste?
Bil je večer, zahod v krvavi peni.
Ko mesec vstal nad Rogom je za pričo,
so curki brizgnili skozi noč ognjeni.

Med resje padali smo kakor snopi,
z rokani grebli kakor k tlom pribiti.
Ko mesec je presvetlil zadnje krošnje,
smo bili z zlatom in s krvjo obliti.

Brez sveče, križa in brez rože,
naš dom samotno je grobišče.
V nočeh, ko veter gospodarji,
nas konaj zver za hip obiše.

Na jesen je zasulo listje
grobove naše, skrilo kamen,
čez nas so tekle kalne vode,
ugasnile poslednji plamen.

Mimo pričakali smo zimo,
snega namedlo je v kotlino,
prišla sta z burjo mraz in tema,
a nas ni zeblo sem v globino.

Ležali vdano smo v pusti,
počasi gnili in trohneli,
dokler vetrovi nam od juga,
odeje bele niso vzeli.

A zdaj smo kot bolni od vonjev,
rasto nad nami vetrnice.
V nočeh, ki mlačne so postale,
lete čez nas selilke - ptice.

Vse vrača se nazaj v domove,
Telovo stopa že na duri,
vi boste v cerkvi pri molitvah,
le nas ne bo pri sveti uri.

Noge strohnele so v kolenih,
odgnile roke so nam v rami.
Prešlo poletje bo in jesen,
a mi še vedno bomo sami.

Ke bomo v prst se spremenili,
in tla zgnojili naše hoste,
ke bomo z zemljo kakor eno,
takrat nas morda našli boste.

Z ljubeznijo nas vse zberite,
požegnajte in pokopljite,
tako bi radi počivali
med vami in pri cerkvi spali.

Za Boga samega

Ko odpiramo skeleče rane, ki nam jih je pred enim letom za dal tregičen dogodek, nam srce narekuje misli o Previdnosti božji.

O Previdnosti božji in ne o smrti.

Kristus je v naših krajih v nevarnosti, kakor je bil v nevarnosti takrat v viharju na Genezareškem jezeru v ubogi ladjici. Pa Jezus spi, mirno spi in hoče, da se mi zanj borimo, dasi bi sam lahko z eno besedo pomiril vihar.

In prav tukaj se nam stavi pretežko vprašanje Previdnosti božje.

Bog nas vsakega do zadnje gubice naše duše pozna. Pozna našo življensko skrivnost, ki je mi sami nikdar ne bomo dojeli. Pozna najbolj gotovo pot k naši večni sreči, ki jo Bog sam mnogo bolj želi, kot si jo mi sami želeli moremo.

Bog nam hoče dati tudi priložnosti, da si sami nabereмо zaslug, za katere nas bo potem nagradil. Zato ustvarja položaje, kjer je On sam v nevarnosti, da je zasluga in s tem plačilo tem večje, ker smo se borili za Boga samega.

Kako skrivnostno si, o Bog, vodil naše fante k njihovem večnemu cilju! Kako neizmerno je njihovo plačilo, ko so svoje najdražje, življenje samo, dali za Tebe!

Hvala Ti, o Bog, za to dobroto!

NAŠE PRIČE.

Dvigni se sij iz grobov,
dvigni se v zarjo nebes;
dvigni se krik teles,
prezgodaj pokopanih,
dvigni se krik krivic,
brezdanjih, neizravnanih;
zgrmite, naše gore, resnico
iz svojih skalnih prs,
z ostrino grebenov režite
nenehno v globino sinjine,
za večno pričajte med nebom
in z grobovi ranjenim srcem domovine,
kako so ljubili Boga in pravico,
naši bratje, zdaj v zarji neumrljivi,
naš ponos ... oni ... večno živi,
... naši mučenci.

SPOMIN ČASTIMO.

Src skrušenih,
v ognju ljubezni kaljenih,
src jeklenih,
v viharju časa preizkušenih,
src, v vdanosti pesem zvonečih
kot zvon vlit iz trpljenja
težke zvonovine -
src vaših junaških spomine
z molitvijo k Bogu - častimo.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000031284

Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

D 438751

Ko bo vstala iz vikarja,
bratje dragi, zlata zarja,
o tedaj mi - žalni svatje,
- bratje dragi, tiki bratje -
pridemo vas počastit.